

BETREFT:

Adviesvraag betreffende het pand Boschkampstraat 6 in Holten, beter bekend als het *kerkelijk gebouw Irene*.

Het gebouw Irene dateert van 1934 en is gebouwd op initiatief ds. J. Jebbink, Nederlands Hervormde predikant en de heer H. Stokkers, godsdienstonderwijzer. Aanvankelijk als *Jeugdgebouw*, later steeds meer als ruimte voor het houden van de diensten van de Nederlandse Hervormde Kerk. En vanaf 1965 (tot 2020) tevens voor de Heilige Kruis parochie Sint Joseph. Verder werd en wordt door vele Holtense clubs gebruik gemaakt van dit centraal gelegen verenigingsgebouw. In de jaren '50 was er ook nog de kleuterschool in gevestigd.

VRAGEN VAN HET COLLEGE:

Het kerkelijk gebouw Irene komt voor op de door de EAr in voorbereiding zijnde lijst van waardevolle panden en elementen. Om die reden vraagt het college van B&W in haar brief van 20 april 2022 de EAr hierover een advies uit te brengen.

1. Bent u van mening dat het pand aan te merken is als cultuurhistorisch waardevol?
2. Zo ja, kunt u aangeven welke kenmerken het pand waardevol maken, zoals zeldzaamheid, gaafheid, bouwhistorisch, architectonisch of maatschappelijk belang?
3. Zo ja, kunt u, gezien de huidige staat van het pand, adviezen geven over het zichtbaar maken c.q. zichtbaar houden van de cultuurhistorische waarde van het pand?
4. Zo ja, kunt u, met het oog op de cultuurhistorische waarde, advies geven over mogelijke invullingen van het pand en passende functies?

ADVIES VAN DE EAr:

Algemene overwegingen:

- In de door de gemeente en marche gegeven toelichting ten aanzien van dit gebouw is aangegeven dat er ontwikkelingen gaande zijn die van invloed kunnen zijn op het voortbestaan van dit gebouw.
- Het gebouw is niet aangewezen als monument, maar is inmiddels wel genomineerd om op de in voorbereiding zijnde lijst van waardevolle panden en elementen te worden geplaatst.
- Beide aspecten zouden ertoe kunnen leiden dat er een keuze gemaakt moet worden. De EAr betreft die keuze niet in haar advies en gaat er vanuit dat het gebouw gehandhaafd wordt.

Uitgangspunten:

Voor het beoordelen van de waarden van een cultuurhistorisch interessant object, hanteert de EAr de volgende vier criteria:

- *Heeft het gebouw of object in cultuurhistorisch opzicht monumentale waarde?* Als toetsingscriteria gelden vooral objectieve maatstaven, zoals de juridisch status van monument, de bijzondere architectuur en de bouwkundige kwaliteit.
- *Heeft het gebouw of object betekenis voor de ruimtelijke omgeving?* Vragen daarbij zijn: is het een opvallend bouwwerk; wordt de stedenbouwkundige of landschappelijke kwaliteit beïnvloed?
- *Bieden de huidige en/of toekomstige functies voldoende zekerheid dat het gebouw of object z'n waarde behoudt?* Daarbij gaat het om vragen van economische haalbaarheid, maatschappelijk belang en natuurlijk: de duurzaamheid.
- *Bestaat er in de samenleving in potentie voldoende historisch besef ten aanzien van het gebouw of object?* Met andere woorden: heeft het gebouw of object in de ogen van de mensen, zowel inwoners als bezoekers, betekenis? Of is er de gerede kans dat het die betekenis kan krijgen? Vertelt het gebouw of object een verhaal en wordt dat gehoord?

Overwegingen per uitgangspunt:

Cultuurhistorisch monumentaal

Het gebouw Irene dateert van 1934. Het gebouw was oorspronkelijk bedoeld als verenigingsgebouw met name voor de hervormde jeugd van Holten. Aanvankelijk bevatte het gebouw een zaal, een toneel - destijds angstvallig podium genoemd -, een keuken en voorzieningen, die voor vergaderingen en uitvoeringen noodzakelijk waren.

Na de oorlog groeide het gebouw steeds meer uit tot dienstgebouw van de Ned. Herv. Kerk. In 1951 werd het gerestaureerd en verbouwd. Irene werd gebruikt voor begrafenissen, voor repetities van

het kerkkoor, voor catechisaties, kerkdiensten en tal van andere activiteiten, en, zoals nog steeds, de jongerenclubs. In de jaren '50 vond ook de kleuterschool hier onderdak.

Mede als gevolg van het intensieve gebruik en de vele hinder door de grote gehorigheid, werd het gebouw in 1966 uitgebreid met een vleugel aan de noordgevel. Hierin waren een benedenzaaltje, twee bovenzaaltjes, een kantoor (eventueel ook voor kerkelijke doeleinden in te richten), de hal, de garderobe en de toiletten ondergebracht. Er kwam centrale verwarming en ook werd een filmcabine toegevoegd.

In 1983 volgde een nieuwe verbouwing en uitbreiding, en werd de zaal vergroot met een kleine uitbouw van de zuidgevel.

Gebouw Irene mag terecht een markant en belangrijk gebouw voor de Holtense gemeenschap worden genoemd en is om de volgende redenen in cultuurhistorisch opzicht van monumentale waarde:

- Het is het enige vooroorlogse verenigings- en gemeenschapsgebouw met belangrijke uitbreidingen uit de wederopbouwperiode, dat in Holten bewaard is gebleven
- Architectonisch en bouwkundig sluit de nieuwbouw uitstekend aan bij het oorspronkelijke gebouw. De kenmerkende, monumentale voorzijde (westgevel) en het hoofdvolume zijn bewaard gebleven. De noord- en zuidgevel zijn uitgebouwd, zij het op een zeer aanvaardbare manier. Er is een evenwichtig geheel ontstaan. Zie de foto's op voorgaande pagina's.
- Het pand lijkt constructief in goede staat. Het oorspronkelijk gebouw is van vooroorlogse kwaliteit, de eerste uitbreiding kenmerkt zich door de sobere maar degelijke en doelmatige wijze van bouwen in de wederopbouwperiode. Onderzoek zal moeten uitwijzen in hoeverre de oorspronkelijke bouwmassa nog intact is of hersteld kan worden.

Ruimtelijke omgeving

Het gebouw heeft grote betekenis voor de ruimtelijke omgeving en de stedenbouwkundige kwaliteit van het hart van Holten. Het gebouw is gesitueerd in de directe nabijheid van het centrum van het dorp en van de kerk. Het is een centrale en logische plek. De bereikbaarheid en toegankelijkheid van het gebouw zijn goed, de parkeervoorzieningen zijn uitstekend. Onder meer voor kerkelijke activiteiten en begrafenissen is dit van belang.

Door de beeldbepalende en karakteristieke westgevel aan de zijde van de Boschkampstraat en doordat de vernieuwingen en uitbreidingen architectonisch goed aansluiten bij het oorspronkelijke gebouw, dient het gebouw Irene te worden gekwalificeerd als een beeldbepalend bouwwerk op de juiste plek. Sloop respectievelijk nieuwbouw levert onherroepelijk verlies van ruimtelijke kwaliteit.

Herbestemming

Herbestemming heeft alles te maken met de mogelijkheid om passende functies aan het gebouw te verbinden. De 'passendheid' van die functies wordt bepaald door de vraag naar ruimte (de marktvrage), de mogelijkheden die het gebouw en de zich daarin bevindende faciliteiten (of

uitbreiding daarvan) kunnen bieden en als derde, de locatie van het gebouw. Kan op die drie vragen een positief antwoord worden gevonden, dan is het vervolgens de exploitatie (waarin onder meer opgenomen de financieringslasten van de ontwikkeling inclusief die van de voorzieningen gericht op duurzaamheid), die het succes van de herbestemming bepaalt. Deze combinatie van uitgangspunten stelt hoge eisen aan de uiteindelijk te kiezen toepassing(en).

De EAr heeft zich niet verdiept in concrete functies of toepassingen. Dat is een opgave voor de eigenaar en de gemeente. Maar zij stelt vast dat er goede kansen zijn voor succesvolle herbestemming, mits rekening wordt gehouden met de hiervoor vastgestelde erfgoedkwaliteit en met de centrale ligging. De al bestaande functies bieden een vertrouwd startpunt, aanvullende mogelijkheden zijn er om te onderzoeken.

Maatschappelijke betekenis

De EAr stelt vast dat er in Holten en omliggende buurtschappen voldoende historisch besef bestaat ten aanzien van het gebouw Irene. In de ogen van de Holtenaren heeft het pand betekenis. Het is voor veel Holtenaren na de oorlog hét middelpunt van vele kerkelijke en verenigingsactiviteiten. Het werd, zoals hiervoor genoemd, en wordt nog steeds ook voor allerlei andere doeleinden gebruikt: toneeluitvoeringen, recepties, andere grote bijeenkomsten. Van 1965 tot eind 2020 zijn hier de RK vieringen voor de Holtense gemeenschap gehouden.

Irene is belangrijk als ontmoetingspunt voor vele Holtenaren en heeft daarom ook een grote herinneringswaarde. Irene is een begrip in Holten. Bij een doordachte planvorming en passende herbestemming van het gebouw als geheel kan dit zo blijven.

Antwoord op de gestelde vragen:

Ad vraag 1:

Ja, het gebouw Irene is aan te merken als cultuurhistorisch waardevol omdat het voldoet aan de vier door de EAr geformuleerde uitgangspunten.

Ad vraag 2:

Het gebouw Irene is om meerdere redenen bijzonder te noemen. Het is als hiervoor geschreven, het enige vooroorlogse verenigings- en gemeenschapsgebouw met belangrijke uitbreidingen uit de wederopbouwperiode, dat in Holten bewaard is gebleven. De kenmerkende, monumentale voorzijde (westgevel) en het hoofdvolume zijn onaangetast. De zorgvuldige en architectonisch goed afgestemde uitbreidingen zorgen ervoor dat er sprake is van een opvallend gebouw met bouwhistorische en architectonische waarden. Gelet op het geschiedenis van gebouw Irene en het gebruik ervan tot op heden, is het pand maatschappelijk nog steeds van groot belang. Het gebouw Irene is een begrip in Holten. De EAr is van mening dat dat zo moet blijven.

Ad vraag 3:

De architectonische en stedenbouwkundige kwaliteiten van het gebouw Irene zijn evident en verdienen het om gerespecteerd te worden. In de eerste plaats komen die kwaliteiten tot uitdrukking in het bijzondere exterieur, zelfs met de latere uitbreidingen. Wellicht dat ook kenmerkende onderdelen van het interieur behouden kunnen worden. Noodzakelijke bouwkundige aanpassingen volgen de gebruikswensen en -mogelijkheden die aan het gebouw zijn en nog worden toebedacht. Aan de hand daarvan zal het gebouw dienen te worden aangepast aan de eisen van duurzaamheid en functioneel gebruik, steeds met respect voor de kwaliteiten van het gebouw en de omgeving.

Ad vraag 4:

De geschiedenis van het gebouw Irene en de plek die nu nog inneemt in de Holtense samenleving maakt het niet meer dan logisch dat het gebruik van het gebouw een vooral maatschappelijk relevante betekenis moet hebben en behouden. In de eerste plaats zal daarbij gekeken kunnen worden naar de huidige behoeften. Die zullen wellicht niet voor voldoende economische basis kunnen zorgen en dus zullen de gebruiksmogelijkheden

moeten worden verruimd. Te denken is aan operationele samenwerking met het Kulturhus, met de bibliotheek, met plaatselijke zorgverleners en met kleine dienstverlenende bedrijven.

Concluderend:

De EAr adviseert: het gebouw Irene moet blijven!

